

Сучасна польська крайня правиця в епоху «постполітики». Спроба реконструкції тенденцій на прикладі Національного Відродження Польщі та Організації польських монархістів

Аркадиуш Меллер ^A

Corresponding author: доктор наук, e-mail: ameller23@gmail.com, ORCID: 0000-0001-9301-3350

^A Університет Казимежа Вельки в Быдгощі, ул. Яна Кароля Ходкевича 30, г. Быдгощ, 85-064, Польща,

Received: September 02, 2020 | Revised: October 20, 2020 | Accepted: October 31, 2020

DOI: 10.33445/sds.2020.10.5.5

Анотація

В статті проведений історичний аналіз національного відродження Польщі. Виявлено, що національне відродження Польщі не обмежувалось суто політичною діяльністю, а й здійснювало діяльність: науково-видавничу – у формі Національно-радикального інституту, що існував з 1995 р., який започаткував і керував видавничою серією під назвою: Бібліотека «Щербця» («Szczerbca»); парамілітарно-виховну, яка прийняла форму молодіжної скаутської організації Hufce Polskie, що існувала з 1996 року; на профспілковому полі – створено власне профспілкове відділення під назвою Вільна профспілка «Наша справа» («Nasza Sprawa»); академічну – наприклад, шляхом створення клубів, академічних секцій в вищих навчальних закладах (наприклад, в Університеті Миколи Коперника в Торуні, Національна секція Незалежної студентської асоціації була створена в 1996 році, яка проіснувала до 1997 року); релігійну – не лише підтримуючи католицьку традицію в партійній пресі, а й беручи участь у паломництві або залучаючи до роботи католицької організації, такі як Асоціація «Christus Rex», або засновуючи власні, такі як Братство св. Казимежа або Рух Католицької Дії.

Ключевые слова: відродження, політика, організація польських монархістів.

Постановка проблеми

У час, коли політика перестала, згідно з класичними настановами, піклуватися про загальне благо і зводилася до конфлікту між політичними партіями, які змагаються за найбільшу кількість голосів, ідеологічні розбіжності виглядають як непотрібний тягар. Тому політики, слідуєчи голосу різних експертів з «формування політики», тобто фахівці з іміджу, маркетингу тощо, здійснюють своєрідне приглушення ідеологічних суперечок, натомість пропонуючи конфлікти особистого та іміджевого характеру. Таким чином, політичні погляди основних груп сходяться в центрі. Так, використовуючи спрощення, можна визначити суть постполітики.

На узбіччі так званої великої політики знаходяться асоціації, що розвиваються

надзвичайно важливим чином стосовно основних груп громадського життя, політичних концепцій. Через заперечення малочисельними групуваннями існуючого демократичного порядку, вони не можуть пробитися до широкої суспільної свідомості. Ймовірно, через неможливість впливати на офіційну політику, групи, розташовані на узбіччі політичної сцени, можуть дозволити собі формулювати більш оригінальні та «безкомпромісні» політичні ідеї, оскільки ситуація не вимагає від них дій, що безпосередньо впливають на соціальну реальність. Така ситуація відбувається в випадку крайніх групувань.

Політичні групи, які підривають існуючу політичну систему (в сучасних умовах це демократія), висловлюють надзвичайну

ідеологічну програму, тому свідомо тікають від ідеологічного центру. Вони знаходяться на віддалених ідеологічних полюсах, займаючи крайній лівий чи правий. Таким чином, вони відповідають просторовим, ідеологічним та легітимізуючим критеріям, щоб вважати їх крайніми (Ryszard Herbut, 2002). Через те, що вони заперечують існування даної політичної системи, їх слід

розглядати радше як антисистемні групування на протигагу системним партіям, які поважають демократичний лад (Herbut, R., 2002, s. 86-87). Наступний текст аналізує на прикладі Національного Відродження Польщі та Організації польських монархістів діяльність та політичні концепції двох, розташованих на межі вітчизняної правої сцени груп, які відкидають демократію.

Виклад основного матеріалу

Національне Відродження Польщі (НВП) – випадок католицького націоналізму

Національне Відродження Польщі (НВП) є досить незвичним утворенням на внутрішньополітичній арені – як з організаційної так і ідеологічної точки зору. Ця група безпосередньо визначається як націоналістична, наголошуючи при цьому, що вона є найдавнішим представником національного руху в повоєнний період. У той же час дослідники та публіцисти її часто називають «екстремістською» (Stępień, S., 2004), «антисемітською» (Janicki, M., 2000; Morawska, I., 1999) або навіть «фашистською» (Lubiniecka, K., 2006; Cieśla, J., 2008).

Початок НВП сягає часів Народної Республіки Польща, а точніше 10 листопада 1981 р., коли з молодіжних кіл було створено своєрідний дискусійний форум із національним ідеологічним профілем. Журналом, що висловлював погляди тодішньої формули НВП був «Brzask», публікований Національно-Незалежницьким Рухом. Всього було видано три випуски журналу (усі видані в 1982 році). Організаційні структури були офіційно оформлені в жовтні 1983 р. під час зустрічі, організованої у Варшаві, в якій взяли участь: А. Гмурчик (A. Gmurczyk), Б. Бижиковські (B. Byrzykowski) та очільник національного руху Й. Матлаховські (J. Matlachowski). Тоді було вирішено не лише змінити спосіб функціонування НВП, але й видавати, звичайно, в підпіллі власний журнал під назвою «Я поляк» («Jestem Polakiem») (Gmurczyk, A., 1998). Підтримкою для людей, що діяли під прапором НВП, стало створення

у 1985 році власного видавництва під такою ж назвою «Я поляк» («Jestem Polakiem»), яке зосереджувалось на виданні історичних брошур (Dmowski, R., 1988), а також на виданні таких заголовків преси, як, наприклад, «Національна Польща» («Polska Narodowa»), «Національна молодь» («Młodzież Narodowa»), «Вісник НВП» («Biuletyn NOP») (Nowe Pisma, 1988). Тодішню політичну програму групи, зібраної навколо згаданих періодичних видань, можна охарактеризувати як: антикомуністична, націоналістична, католицька (Byrzykowski, B., 1988).

Період системних перетворень – це час, коли до лав Національного Відродження Польщі приєднуються представники субкультури скінхедів (Wilk, E., 1994). Однак слід зазначити, що це був більш ширший процес, тому що до нових групувань, які посилалися на традиції національного руху, почали масово вступати скіни. І так вони опинились серед інших в: Національній партії «Щербець» («Szczerbies»), Національній партії «Батьківщина» («Ojczyzna»), Польській Національній Громаді – Польській Національній Партії, Національній партії («сеньйоріальній»), Загальнопольській молоді (Wilk, E., 1994). Про радикалізацію дій, що виникла внаслідок «напливу» скінхедів, може свідчити напад на штаб-квартиру Польської соціалістичної партії в листопаді 1989 року, в якому підозрювали членів НВП (Tomasiewicz, J., 2003; Morawska, I., 1999). Антинімецькі демонстрації, що відбулися в лютому та березні 1990 р., також мали гучне відлуння (Tomasiewicz, J., 2003). Однією з

найвидовищніших подій за участю членів НВП був захист Конгресу польської правниці, який відбувся 1 травня 1990 р. у Варшаві. Конгрес пройшов під гаслом «Досить правління лівих – Правда, Правиця, Польща!» і був вираженням протесту проти домінування в політичному житті посткомуністів та затримки в проведенні повністю вільних парламентських виборів (*Gazeta Kongresu*, 199). Під час сесії відбувалися сутички членів НВП з маніфестацією радикальних лівих.

Спробою опинитися в новій політичній реальності стало входження Національного Відродження Польщі до структур Християнсько-національного союзу, створеного в жовтні 1989 року. Незважаючи на те, що члени НВП посідали чільні місця в столичних структурах новоствореної партії і були серед редакції партійного періодичного видання під назвою «Контрапункт» («Kontrapunkt»), вони досить швидко (в лютому 1990 р.) залишили лави першої польської правої партії, якою після політичних змін був Християнський національний союз. Причиною виходу із згаданого групування стала надмірна критика уряду Т. Мазовецького (Т. Mazowieckiego) з боку Християнського національного союзу, підтримана НВП (Tomasiewicz, J., 2003; Tokarz, G., 2000).

Переломною подією для подальшої долі НВП була реєстрація в квітні 1992 р. політичної партії з такою самою назвою. З самого початку головною фігурою був А. Гмурчик (A. Gmurczyk). Це було підтверджено як першим Конгресом партії в листопаді 1994 р., так і другим Конгресом, що відбувся через два роки, на якому його було обрано президентом (Tokarz, G. Młodzież, 2000).

Великим успіхом, який дав можливість Національному Відродженню Польщі розвиватися, було заснування щомісячника «Щербець» («Szczerbiec»), який редагував доктор М. С. Жоховські (M. S. Żochowski). З лютого 1994 року у цьому журналі розміщувались вкладки під промовистою назвою «Національний авангард - Вісник Національного Відродження Польщі» під редакцією М. Войцеховського (M.

Wojciechowskiego) (Awangarda Narodowa, 1994). У вересні 1994 року періодичне видання перейшло під повний «контроль» НВП, що призвело до зміни підзаголовка на «Національно-радикальний щомісячник» («Miesięcznik narodowo-radyczny»). У свою чергу, з вересневого номера 1994 року, головним редактором журналу був президент НВП А. Гмурчик (A. Gmurczyk). Крім того, поряд з організаційним розвитком з'явилися нові націоналістичні журнали, найважливішим з яких був журнал «Нова Шафета» («Nowa Sztafeta»), що виходив раз на два тижні з кінця 1995 по 1998 рік, а потім замінений на «Я поляк» («Jestem Polakiem»). У 2003 році вийшов один випуск «АБС Новини» («ABC Wiadomości»), який був спрямований проти вступу Польщі до структур Європейського Союзу. Окрім цих загальнонаціональних періодичних видань, існували також місцеві, переважно досить нерегулярно видавані журнали, такі як наприклад: «Завтра» («Jutro»), «Перша лінія» («Pierwsza Linia»), «Polonia Restituta», «Terrorosaurus», «Лодзький Шанець» («łódzki Szaniec»), «Торунська фаланга» («Falanga Toruńska») (Tomasiewicz, J., 2003).

Національне Відродження Польщі не обмежувалось суто політичною діяльністю, а й здійснювало діяльність: науково-видавничу – у формі Національно-радикального інституту, що існував з 1995 р., який започаткував і керував видавничою серією під назвою: Бібліотека «Щербця» («Szczerbca») (Holland, D., 1999; Sosnowski, M., 2000; Gmurczyk, A., 2000; Trojan, W., 2003); парамілітарно-виховну, яка прийняла форму молодіжної скаутської організації Hufce Polskie, що існувала з 1996 року; на профспілковому полі – створено власне профспілкове відділення під назвою Вільна профспілка «Наша справа» («Nasza Sprawa»); академічну – наприклад, шляхом створення клубів, академічних секцій в вищих навчальних закладах (наприклад, в Університеті Миколи Коперника в Торуні, Національна секція Незалежної студентської асоціації була створена в 1996 році, яка проіснувала до 1997 року); релігійну – не

лише підтримуючи католицьку традицію в партійній пресі, а й беручи участь у паломництві або залучаючи до роботи католицькі організації, такі як Асоціація «Christus Rex», або засновуючи власні, такі як Братство св. Казімежа або Рух Католицької Дії (Tomasiewicz, J., 2003).

З точки зору ідеології, Національне Відродження Польщі приділяло багато уваги ідеї трипозиціонізму. Це ідея, характерна для європейських антисистемних націоналістів, яка впливає з переконання, що перед обличчям нових загроз національному суверенітету та збереженню власної ідентичності у світі, що глобалізується, єдиним виходом є вжиття заходів, які перевищують колишні національні ворожнечі, для спільної боротьби зі спробами встановлення Нового Світового Порядку, який має бути втілений у проєкті Європейського Союзу або домінуванні США. Тому всі рухи, що посиляються на націоналістичну ідеологію повинні були здійснювати найширшу та найтіснішу співпрацю, оскільки перемога в одній країні порушує структуру глобального світу (Deklaracja Zasad, 1998; Gmurczyk, A., 2002; Nacjonalizm w, 1994). НВП визнав за польський державний інтерес успіх національних сил в будь-якому куточку світу, оскільки це мало надати можливість боротися з глобальною системою (Gmurczyk, A., 2000).

Сучасні націоналісти відстоюють ідею «універсального уряду». Вони повинні замінити демоліберальну систему, запровадивши широку систему децентралізації, що розповсюджується від найменшої соціальної одиниці, а саме сім'ї, до всієї національної спільноти. Таким чином, ця концепція не порушує і зберігає органічну структуру суспільства. Водночас слід зазначити, що сучасні націоналісти за прикладом своїх попередників з Другої Польської Республіки (тобто національних радикалів) є ворогами сучасного демократичного режиму. Вони виступають за державу, яка втручається лише у справи, що вимагають підтримання правопорядку та гарантування

безпеки громадян, тобто за ідею «мінімальної держави» (Sikorski, T., 2008; Gmurczyk, A., 1999). Слід підкреслити, що поняття «універсального уряду» є досить туманним, тобто його концептуалізація видається однією з найслабших і менш доопрацьованих у політичній думці НВП. Її можна вважати певним чином за гасло яке практично позбавлене більшого змісту. Безсумнівна прихильність національних радикалів до авторитарних рішень, яка знаходить свій вихід у неприязні до демоліберальної системи та проявлена прийняттями антидемократичних режимів, з одного боку, а з іншого боку, висування продемократичних рішень, дає можливість зробити висновок, що у цьому відношенні ми маємо справу з новою антиномією.

В публіцистиці Національного Відродження Польщі підкреслюється, що польська економічна система після 1989 р. була підпорядкована великим міжнародним корпораціям, які переслідують антинаціональні, космополітичні цілі, руйнуючи внутрішню економіку. Більше того, зазначається, що окремі польські уряди перебували під впливом іноземних підприємств, застосовуючи до них систему звільнення від оподаткування, тим самим надаючи перевагу іноземним компаніям за рахунок внутрішнього виробництва. Тому, на думку НВП, у нашій країні домінує антинаціональне мислення в економічних питаннях. Спроби вийти з цієї ситуації націоналісти бачать у дистрибуціонізмі (який є своєрідним «третім шляхом» між комунізмом і капіталізмом), тобто в розповсюдженні, деконцентрації власності за допомогою рівняння капіталу та праці. Це пряме посилення на думки британських дистриб'юторів, до яких належать: Г. К. Честертон (G. K. Chesterton), Х. Беллок (H. Bellock), Х. Массінгем (H. Massingham). «Терцисти» запозичили в них переконання, що сучасна економічна система базується на концентрації власності в руках кількох людей та установ, тоді як широка громадськість залишається нею позбавленою. Таким чином, нинішню економічну систему не характери-

зують як капіталістичну, оскільки вона не призвела до розповсюдження власності, але вони називають це процесом пролетаризації суспільства, оскільки *de facto* позбавили його приватної власності, віддавши монополіям (Okraska, R., 2001; Wojciechowski, M., 1994; Chojnowski, P., 2005; Belloc, H., 1996).

Сучасні польські роялісти – справа Організації польських монархістів

Одним з найдовше існуючих польських монархічних об'єднань є Організація польських монархістів (ОПМ). Воно було створено (на початку функціонувало під назвою Міждержавна монархічна організація) 16 листопада 1989 р. у Вроцлаві випускниками політології Вроцлавського університету А. Нікелем (A. Nikel) та А.С. Русінеком (A. S. Rusinek). На той час вона об'єднувала групу учнів вроцлавських середніх шкіл (Wójtowicz, N.). З 1990 року до ОПМ почали надходити нові члени, в основному активісти Спілки реальної політики (СРП) (Wójtowicz, N.). Ось як президент і засновник А. Нікіель згадує про заснування ОПМ та його інтерес до монархізму: «За часів Польської Народної Республіки інтерес до монархічної системи міг бути лише сентиментальним. Це був монархізм серця. Інформація про монархічні рухи у другій половині 20 століття була фактично недоступною, режимний друк містив лише снобістські цікавинки з-за залізної завіси. Лише в 1989 році, вже в середній школі, мені пощастило зустріти вроцлавських активістів з Союзу реальної політики, членів Клубу консерватистів імені графа Олександра Фредро, які показали мені після Йозефа де Майстре, що те, що раніше було інстинктом, сьогодні являється наукою. Монархізм серця, природна прихильність до правителів, тепер замінений, або, можливо, доповнений, монархізмом розуму. Завдяки їм я також пізнав монархічні традиції Другої польської республіки. Наслідком цих зустрічей та переговорів стала моя участь у діяльності Союзу реальної політики, а також створення в листопаді 1989 р., спочатку як молодіжної групи, Організації польських монархістів» (Monarchizm żyje!, 2009).

З 1992 р. Організація польських монархістів видає власний журнал «Rojalista» (згодом перейменований на «Rojalista – Pro Patria»), головним редактором та видавцем якого є А. Нікіель. В даний час асоціація видає, щецинським відділенням, місцеві періодичні видання «Xieństwo Pomorskie» та «Atanazium», що об'єднує західнопоморське середовище католицьких традиціоналістів.

У 1992 році під час першого з'їзду Й. Бартизель (J. Bartyzel) та Т. Габіш (T. Gabiś) стали почесними членами ОПМ. ОПМ намагалася налагодити співпрацю з іншими монархічними організаціями. У 1994 році монархісти на чолі з А. Нікелем увійшли «до складу Польського монархічного товариства, яке було угодою місцевих роялістських об'єднань за участю клубів з Кракова, Кошаліна та Слупська» (Wójtowicz, N.). До 1994 року президент Організації входив до другої за чисельністю групи монархістів, тобто Клубу збереження монархістів (КЗМ). Однак у 1994 р. в атмосфері взаємних звинувачень у спробах «перехопити» членів, остання організація видала відповідну резолюцію, що забороняла членство в Клубі особам, які перебували в інших монархічних асоціаціях, що *de facto* було рішенням проти ОПМ. Вроцлавські монархісти не здійснювали жодної співпраці з польським монархічним рухом, очолюваним Лешеком «князем» Вежховським, через визнання, що останній своєю діяльністю (зокрема, серед іншого, «розповсюдженням» дворянських титулів, а також через свою належність до PZPR та факту перебування у несакраментальних (Wójtowicz, N.) відносинах) шкодив іміджу польського монархізму.

У жовтні 2008 року в Організації польських монархістів відбувся серйозний розкол. Тому лідер люблінської філії Л. Клуска (Ł. Kluska) зареєстрував у Національному судовому реєстрі асоціацію під назвою «Організація польських монархістів». Це стало можливим, оскільки президент А. Нікіель з 1989 року не зареєстрував ОПМ у Національному судовому реєстрі. Ця подія була зустріта рішучим опором з боку засновника початкової

Організації, в той час як підтримка Л. Клуце (Ł. Klusce) була надана найстарішою і найбільшою за чисельністю монархічною організацією – Клубом збереження монархізму (КЗМ) та пов'язаним з ним веб-сайтом – konserwatyzm.pl. Офіційно причиною відокремлення люблінського відділення від штаб-квартири у Вроцлаві було вказано протест проти висловленої публічно А. Нікієлю симпатії до седевакантизму (Sedewakantyzm, 2006, № 1; Sedewakantyzm, 2006, № 2), тобто католицької течії, яка відкидає II Ватиканський Собор і одночасно визнає пап, обраних після смерті Пія XII, єретиками та відмовляє їм у законності апостольської спадкоємності. Стан ворожої напруги між Клубом збереження монархістів та Організацією польських монархістів видає висловлювання президента КЗМ проф. А. Веломського, який в одному з інтерв'ю, коли його запитали про його ставлення до цієї організації, сказав: «Наскільки мені відомо, ОПМ управляє Лукаш Клука. Я чув, що у Вроцлаві існує якась нішева секта, яка стверджує, що вона носить цю назву. Цією нелегальною організацією керує людина, яка протягом 20 років ніколи нічого не досягла і навіть втратила назву власної організації, бо «забула» зареєструвати свою асоціацію в Національному судовому реєстрі. Ви можете собі уявити більшу бездарність? Зауважте, що відсутність такої реєстрації робить практично неможливою діяльність. Просте запитання: як створити банківський рахунок для суб'єкта господарювання, який не внесений до Національного судового реєстру? Чи потрібно робити внески та пожертви на приватний рахунок «президента»? Як розмістити книги в оптових магазинах, а журнали – у кіосках без (відповідно) ISBN та ISSN? Це прирека на друк преси та книг по кілька десятків примірників, відтворених на ксероксі. Якщо такі «книги» чи «журнали» продаються, ми маємо справу з поширеним фіскальним злочином, оскільки суб'єкт їх продажу не існує і не платить податки. Якщо до цього додати, що лідером цієї організації є седевакантист, який – якщо я правильно розумію – стверджує, що Бенедикт XVI «захопив» трон єпископа Риму,

то, я думаю, ми маємо гарну картину цілого. Хтось із нас хотів би, щоб польська контрреволюція виглядала так?» (Narodowa rewolta, 2010).

У свою чергу члени ОПМ звинуватили КЗМ у зраді монархічним ідеалам («постмонархізм») на користь «політичного реалізму» та заплутуванні в демократичних процедурах. Ось як сприймає цю справу засновник (Вроцлавської) ОПМ: «Восени 2008 року сталася потужна ідеологічна криза і серйозний розрив, де з одного боку були католицькі традиціоналісти, легітимісти, а з іншого – «формальні» монархісти, які діють під прапором монархізму, але в той же час проголошують, що монархізм шкідливий, що легітимізм – це дурість, що взагалі ведення діяльності для Відновлення не має жодного сенсу. Цей поділ не мав виключно теоретичного характеру, оскільки одразу був переведений у жорстоку політичну практику. На тлі ставлення до легітимізму та католицької традиції відбувся розкол в ОПМ. Група, яка підкреслювала свою ненависть до законності, відокремилася від нас, якої «успішний державний переворот» в свою чергу привітав А. Веломський (A. Wielomski), лідер Клубу збереження монархізму. Цей чоловік повністю підтримав усі спроби зламати ОПМ, а редагований ним портал став джерелом надзвичайно агресивних, вульгарних нападів на ОПМ, окремих активістів, а також нашого почесного члена та найвідомішого польського монархіста, тобто проф. Яцека Бартизеля (Jacka Bartyzela). В адресу нашого формування були зроблені найдивовижніші наклепи, звинувачено у спробі узурпації Польського Престолу, а також в тому, що ми збираємося обирати Папу Римського (*sic!*)» (Narodowa rewolta).

З огляду на функціонування двох асоціацій, що використовують однакові назви, було прийнято, що сепаратистське середовище функціонує під назвою ОПМ-Люблін, а вроцлавське – як ОПМ.

Владу в Організації здійснює Генеральна рада, до складу якої в даний час входять: А. Нікієль (A. Nikiel), П. Олшевський (P. Olszewski) – віце-президент ОПМ та президент філії в

Торуні; А. Данек (A. Danek) – II віце-президент, докторант факультету міжнародних та політичних досліджень Ягеллонського університету, що публікувався серед інших в «Опції на право» («Opcji na Prawo»), «Настав час!» («Najwyższy Czas!»), «Templum Novum», «Роялісти» («Rojaliście»), «Реакціоністи» («Reakjoniście»); А.Т. Вітчак (A. T. Witczak) – скарбник, головний редактор інтернет-журналу «Молодь Імперії» («Młodzież Imperium»), який також публікувався зокрема в «Опції на право» («Opcji na Prawo»), «Templum Novum», «Детективи» («Detektywie»); Н. Вуйтовіч (N. Wójtowicz) – голова Почесного суду ОПМ, доктор історичних наук, теолог, співробітник Інституту національної пам'яті (Члени Верховної Ради, 2010). З Організацією польських монархістів також: проф. Й. Бартузел (J. Bartyzel) – видатний історик ідеї та філософії політики; А. Лавнічак (A. Ławniczak) – доктор права Вроцлавського університету, активіст Спілки реальної політики, св. Р. Тритек (ks. R. Trytek) – єдиний священник седевакантист в Польщі та Т. Габіш (T. Gabiś) колишній головний редактор журналу «Станьчик» («Stańczyk»). Організація польських монархістів – це штатна група. В даний час вона налічує кілька десятків членів, зосереджених у: Вроцлаві, Кракові, Щецині, Варшаві та Торуні (Monarchizm żyje!). Окрім видавничої діяльності, ОПМ також займається організацією ідеологічних зустрічей, розміщенням текстів активістів на дружніх веб-сайтах, таких як xportal.pl, reakcjonista.pl (Monarchizm żyje!).

З точки зору політичної програми ОПМ, як сама себе описує, вона знаходиться на краю польської правиці. Це виражається в представленій ідеології, яку можна коротко охарактеризувати як монархістсько-католицько-традиціоналістичка. Нижче подано коротку презентацію основних ідеологічних припущень Організації. В області політичного устрою роялісти вимагають: створення католицької держави польської нації з монархічною державною формулою; визнання католицького традиціоналізму нормою, яка має організувати все суспільне

життя; захисту свобод, що належать особам та впливають із природних прав, таких як право власності, право на життя тощо; запровадження аристократичних та ієрархічних урядів, які повинні бути антиномією егалітаризму (визнаючи рівність громадян перед законом), щоб забезпечити відновлення монархії в Польщі; відмову від класової боротьби в ім'я національної солідарності (Deklaracja Ideowa, 2009; Waszkiewicz, P. T., 2009); боротися проти партійності, що руйнує національну єдність (за планами А. Нікіеля, всі партії, в тому числі і праві, повинні бути розпущені або саморозпущені після відновлення монархії (Nikiel, A., 1996)).

Варто підкреслити, що Організація відкидає і не підтримує конституційну монархію. Враховуючи, що така модель управління несумісна з традиційним розумінням ролі короля, який є остаточним органом влади, що вирішує політичні питання, і, отже, не пов'язаний волею людей, парламент яких є сублімацією. Не без значення також є те, що сучасні монархи стали своєрідними «нотаріусами» волі законодавчого органу, погоджуючись - як це має місце, наприклад, Хуан Карлос I – на правові акти, що порушують основні природні права (наприклад, аборт) (Nikiel, A., 1996).

Слід зазначити, що, згідно з ОПМ, монарх повинен бути католиком і керуватися у своїй політичній діяльності вказівками, що впливають із *Magisterium* католицької церкви. Краще зрозуміти сутність монархізму, прийнятого асоціацією на чолі з А. Нікіелем, дає можливість факт, що він прямо не вимагає раптового відновлення монархії, а лише надає цьому постулату метаполітичного значення. Організація польських монархістів, на відміну, наприклад, від Спішської Конфедерації, яка висуває кандидатів на польський престол від саксонської династії (Веттінів), не порушує питання про те, яка династія чи хто може стати монархом.

З цієї точки зору постулат відновлення монархії є лише теоретичним. Можна вважати, що це права, контрреволюційна

відповідь на сформульований для комуністичних лівих постулат А. Грамші про необхідність «маршу через інституції» та «культурної війни». У такому випадку завданням для ОПМ було б «відвоювання» цієї сфери реальності. Звідси також береться активність Організації на науково-громадському полі, що виражається, наприклад, у видаваному періодичному виданні «Rojalista – Pro Patria» (загалом до середини 2010 року було опубліковано 46 номерів), і перш за все в книжкових публікаціях (Tomczyk, N., 1992; Nikiel, A., 1998; Wójtowicz, N., 2000). Слід зазначити, що ці публікації не розповсюджуються для широкого загалу, але їх можна замовити безпосередньо у Президента ОПМ. Кожна брошура має власну рукописну нумерацію.

Серед інших функціонуючих в Польщі роялістських групувань ОПМ особливо відрізняється у відношенні до Клубу збереження монархізму католицький традиціоналізм зміщений у бік *ekstremum*, оскільки президент Організації безпосередньо оголошує себе седевакантистом. Слід зазначити, що це не офіційна позиція асоціації, адже серед членів Церкви є також прихильники Капланського Братства св. Пія Х або також так званих *indultowcy* (прихильники Капланського Братства св. Петра), однак на сторінках преси чи Інтернет-сторінках Організації (офіційний веб-сайт: www.legitimizm.org) міститься інформація про меси (вони регулярно проводяться в Кракові в ораторії Пресвятої Діви Марії, королеви Польщі та у Вроцлаві в ораторії св. Яна Апостола та Євангеліста) у виконанні св. Р. Тритка, тексти якого публікуються, наприклад, на сторінках «Рояліста» («Rojalisty») (Trytek, R., 2008), а також передруки з польського боку седевакантистів – www.ultramontes.pl (Baker, O., 2009), де публікувалися тексти самопроголошеного «єпископа» Д. Й. Санборна (D. J. Sanborna). Католицький маніфест ОПМ містить постулати щодо боротьби з ересями, що пригнічують сучасну Церкву, до яких належать: його іудаїзація, екуменізм, модернізм, демократизм, що

виникають із положень Другого Ватиканського Собору. Отже, постульована модель католицизму, як у випадку Національного відродження Польщі, повинен був набути інтегрисичної форми («дособорної»).

З точки зору індивідуальних свобод ОПМ, очевидно, представляє традиціоналістську точку зору. Перш за все, монархічна держава має розірвати рівність усіх конфесій. Католицизм повинен мати привілейоване становище. Обов'язкова умова до майбутнього короля – необхідність бути католиком. Таким чином, «відновлення монархії послужить духовній єдності влади та суспільства. Тільки влада Короля – це влада, яка існує з метою служіння Богу через служіння людям. Монархічна система за своєю природою прагне до істини, добра і краси, має свою метафізичну мету – щастя своїх підданих, що розуміється як спілкування з Богом. Отже, католицька влада повинна створити умови для морального життя, яке веде до спасіння. Для досягнення цієї мети необхідна гармонія між політичними діями та моральними принципами». Наслідком цього припущення є заборона так званого права на аборти та евтаназію. Цікаво, що президент А. Нікіель не є прихильником існування превентивної цензури, залишаючи можливість обмежити аморальний зміст, передавши цю справу в руки судів, які можуть застосувати відповідні фінансові штрафи до осіб чи установ, звинувачених у порушенні чинних моральних норм. СПМ виступає за смертну кару, яка обмежується кількома випадками, серед яких: «вбивство, зґвалтування (чергування із довічним ув'язненням та кастрацією), розповсюдження наркотиків серед дітей та підлітків, дитяча порнографія, підбурювання та експлуатація у збоченій сексуальній поведінці».

Як бачимо, це типове поняття свободи в негативному сенсі. Питання, пов'язані з економікою, мають подібний характер. ОПМ є представником класичного економічного лібералізму, який – наскільки поважає християнську моральність і з неї виростає – є, на думку монархістів, узгодженим з вченням

і традицією католицької церкви. Економічна програма монархістів зводиться до таких моментів: відхід держави від втручання в економічні процеси та обмеження своєї ролі лише арбітражем між суб'єктами, що діють на ринку; необхідність приватизації державного майна через аукціонну систему; запровадження низьких податків: поголового, емісійного та на нерухоме майно; приватизація Національного банку

Польщі, випуск грошей відповідно до положень, викладених у відповідному статуті; обмеження кількості міністерств до шести: закордонних справ, війни, внутрішніх справ, землеустрою та охорони навколишнього середовища, фінансів, юстиції; скасувати будь-яке законодавство про профспілки, які б могли функціонувати лише як звичайні асоціації та за згодою власника робочого місця (Manifest).

Висновки

Проаналізовані вище концепції двох течій крайніх польських правих дозволяють зробити висновок, що, незважаючи на те, що вони походять від однієї і тієї ж «ідеологічної сім'ї», вони суттєво відрізняються з точки зору ідеології, будь то підхід до економічних питань, бачення бажаної системи, або співпраця з ідеологічними союзниками з Європи (у випадку НВП ця нитка дуже розвинена, і, в свою чергу, випущене з уваги в ОПМ). Однак з точки зору загальних ідей,

проблема спільних метаполітичних переконань, безсумнівно, виходить на перший план. В обох випадках прийнята концепція метафізичного порядку, що розуміється в дусі католицького традиціоналізму бути вище за земне, соціального ієрархізму, ворожості до демократії та рівності, а також визнання нації та традицій основним фактором формування спільноти.

Список використаних джерел

- Awangarda Narodowa. Biuletyn Narodowego Odrodzenia Polski. 1994, № 2, w: „Szczerbiec” 1994, № 3 (29), s. 11 (I)-14 (IV).
- Baker, O. *Najważniejsza jest Msza*, тл. M. Przebindowski, „Atanazium” 2009, № 1, s. 32-33/
- Belloc, H. *Trzecia Droga. Wolność i Własność*, тл. M. Błachucki, „Szczerbiec” 1996, № 8-9, s. 5-6.
- Boulet, D. *Sedewakantyzm. Analiza teologiczna i kanoniczna*, тл. J. Gubała, „Zawsze Wierni” 2005, № 12, s. 28-35.
- Byrzykowski, B. *Silny naród. Nacjonalizm środowiska „Jestem Polakiem” i Narodowego Odrodzenia Polski w latach 1985-1988*, Warszawa 1998.
- Chojnowski, P. *Dystrybucjonizm. Ekonomia dla ludzi*, „Szczerbiec” 2005, № 1-2, s. 14-19.
- Cieśla, J. *Naród ponad wszystko*, „Polityka” 2008, nr 20, s. 32-33.
- Deklaracja Ideowa Organizacji Monarchistów Polskich*, w: A. Nikiel, *Głos skrajny*, Wrocław 1998, s. 87-89.
- Deklaracja Zasad Trzeciej Pozycji*, „Szczerbiec” 1998, № 3-4, s. 11.
- Dmowski, R. *Jestem Polakiem*, bzm. i brw. (w zbiorach autora); E. Węgiński, *Fragmety z dziejów ruchu narodowego i nie tylko. Stulecie pracy i walki (1886-1986)*, Warszawa 1988.
- Gazeta Kongresu Prawicy Polskiej. Dość rządów lewicy – Prawda, Prawica, Polska! z 1 maja 1990, s. 1-8.
- Gmurczyk, A. *Europejski Front Narodowy*, „Szczerbiec” 2002, № 5-7, s. 5.
- Gmurczyk, A. *Jestem Polakiem. W piętnastolecie pewnej epoki...*, „Szczerbiec” 1998, № 11-12, s. 22-23.
- Gmurczyk, A. *Nowy nacjonalizm – narodowa rewolucja XXI wieku*, „Szczerbiec” 1999, № 8-10, s. 6.
- Gmurczyk, A. *Rewolucja integralna*, Warszawa 2000.
- Herbut, R. *Teoria i praktyka funkcjonowania partii politycznych*, Wrocław 2002, s. 86-87.
- Herbut, Ryszard *Ekstremizm polityczny*, w: A. Antoszewski, R. Herbut (red.), *Leksykon politologii*, Wrocław 2002, s. 87.

- Holland, D. *Polityczny Żołnierz*, Warszawa 1999
- Janicki, M. *Czysty antysemityzm*, „Polityka” 2000, № 15, s. 26-28
- Larkowski, R. *Wojownicy Ładu*, „Szczerebiec” 1997, № 6-8, s. 2.
- Lubieniecka, K. *Darmowe reklamy dla faszystów*, „Gazeta Wyborcza” z 30 sierpnia 2006, s. 2
- Manifest *Ekonomiczny Organizacji Monarchistów Polskich*, w: A. Nikiel, *Głos...*, *op. cit.*, s. 96-97.
- Monarchizm żyje! Z prezesem Organizacji Monarchistów Polskich Adrianem Niklem rozmawia Arkadiusz Meller, „Myśl.pl. Pismo społeczno-polityczne” 2009, № 15, s. 91.
- Morawska, I. *Było piekło teraz będzie niebo. Zbiór reportaży z lat 1993-1998*, Warszawa 1999, s. 111.
- Morawska, I. *Było piekło, teraz będzie niebo. Zbiór reportaży z lat 1993-1998*, Warszawa 1999, s. 114.
- Nacjonalizm w Europie *potrzeba współdziałania*, „Awangarda Narodowa. Biuletyn Narodowego Odrodzenia Polski”, w: „Szczerebiec” 1994, № 3, s. 11.
- Narodowa rewolta... cz. VII. Wywiad z Prezesem Klubu Zachowawczo-Monarchistycznego – prof. Adamem Wielomskim, <http://kronikanarodowa.blog.pl/id,5465837,title,Wywiady-Z-cykladu-Narodowa-rewolta-cz-VII,index.html>, dostęp 7 lutego 2010 r. [w archiwum autora].
- Nikiel, A. *Narodowy konserwatyzm*, *op. cit.*; *idem*, *Głos skrajny*, Wrocław 1998.
- Nikiel, A. *Narodowy Konserwatyzm*, Wrocław 1996, s. 12.
- Nowe Pisma, *Jestem Polakiem*, 1988, № 11, s. 92.
- Okraska, R. *Własność kontra komunizm i kapitalizm, czyli rzecz o dystrybucjonizmie*, „Sprawa Polska” 2001, nr 3-4, s. 16-18.
- Sedewakantyzm. Analiza teologiczna i kanoniczna* (2), tł. J. Gubała, „Zawsze Wierni” 2006, № 1, s. 36-41.
- Sedewakantyzm. Analiza teologiczna i kanoniczna* (3), tł. J. Gubała, „Zawsze Wierni” 2006, № 2, s. 26-31.
- Sikorski, T. *Miejsce antydemokratyzmu w publicystyce Narodowego Odrodzenia Polski (1992-2006)*, w: T. Sikorski, A. Wątor (red.), *Narodowa Demokracja XIX-XXI. Koncepcje-Ludzie-Działalność*, Szczecin 2008, s. 529-545.
- Sosnowski, M. *Krew i Honor. Działalność bojowa Obozu Narodowo-Radykalnego w Warszawie w latach 1934-1939*, Warszawa 2000
- Stępień, S. *Koncepcje polityczne ekstremizmu prawniczego w III Rzeczypospolitej na przykładzie wybranych organizacji*, w: E. Olszewski (red.), *Doktryny i ruch współczesnego ekstremizmu politycznego*, Lublin 2004, s. 300-304.
- Tokarz, G. *Młodzież narodowa w latach 1989-1997. Struktury i idee*, w: B. Rogowska (red.), *Młode pokolenie Polski*, Wrocław 2000, s. 89-90.
- Tokarz, G. *Ruch narodowy w latach 1989-1997*, Wrocław 2000, s. 21-22.
- Tomasiewicz, J. *Ugrupowania neoendeckie w III RP (1989-1997)*, Toruń 2003, s. 192.
- Tomczyk, N. *Demograficzne skutki aborcji w Polsce*, Wrocław 1992.
- Trojan, W. *Koncepcje korporacjonizmu*, Warszawa 2003.
- Waszkiewicz, P. T. *Dlaczego monarchia?*, „Xiestwo Pomorskie” 2009, № 1, s. 15-21.
- Wilk, E. *Krucjata tysogłowych*, Warszawa 1994, s. 61.
- Wojciechowski, M. *Podstawy dystrybucjonizmu*, „Szczerebiec” 1994, № 10, s. 7.
- Wójtowicz, N. *Organizacja Monarchistów Polskich jako przejaw młodzieżowej skrajnej prawicy*, w: B. Rogowska, *Młode pokolenie Polaków*, *op. cit.*, s. 129.
- Члени Верховної Ради, Організація польських монархістів., <http://www.legitymizm.org/rada-naczelnia>, доступ 20 listopada 2010.